అజ్ఞాత వాసం

"అయ్యా, పెద్దాయనా! నువ్విక్కడుండావా సామీ! బస్టాండులో బిక్కరిస్తి, బజార్లలో దేబరిస్తి, ఓటళ్ళకాడ గుక్కిళ్ళు మింగితి. అందరూ దీన్ననేది 'టవును, టవును' అని. నా పాలిటికిది అడివైపోయ. 'అయ్యా!' అంటి 'సామీ!' అంటి. 'దేవరా!' అంటి నా గోడు యినిపించుకునే నాథుడే లేకపోయ.

కూచున్న చోట కూచోని, నిలుచున్నచోట నిలుచుకోని మూడు దినాలాయె. 'ఇంత జేసినావా బగుమంతుడా' అని కాళ్ళీడ్చుకుంటూ యిట్లా నడిచొస్తావుంటే, యిక్కడ ఈ నాలుగీథులూ కలిసేచోట నువ్వు కనబడితివి.

నాకు ప్రానాలు లేచొచ్చ. నా కథంతా నీ సెవిలో ఎయ్యాలని నీ కాళ్ళకాడికొచ్చి పడిపోయినా. నాకు తెల్సు, నీ మనసు పాలకుండ, నీ గుండె ఎండికొండ, నువు సెవులిప్పి నా కత యింటావు. కండ్లిప్పి నాగతి చూస్తావు. 'ఒరే గంగడూ! ఇదా నీకత?' అని వొక కన్నీటిసుక్క రాలస్తావు. ఆ నమ్మకం నాకుంది. అందుకే సెప్తావుండా.

ఏం సామీ, నీ కెన్నేండ్లొచ్చినాయో నాకు తెల్దు. నాకు మాత్తరం నిరుడు గంగపండగలో నలభై ఒకటో, నలభై రెండో అయి వుండాల. ఇంతకాలంగా నేనెప్పుడూ యిక్కడికొచ్చి నిన్ను జూచినోణ్ణి గాదు. పొస్తకాల్లో బొమ్మలు జూచి, గోడలపైన పటాలు చూసి నువ్విట్లా ఉంటావని అనుకున్నా, చూడగానే గుర్తుపట్టే సినా. నాకీవూరు కొత్త ఈ మనుషులు కొత్త. ఈళ్ళు మాట్లాడే మాటలు కొత్త. ఈళ్ళ చేష్టలూ కొత్తే. కొండగొర్రెను పట్టుకొచ్చి సంతలో తోలినట్టుంది నా పని. అడివి అడివంటారేగానీ ఈ టవునుకంటే అడివెంతో మేలు. అక్కడైతే ఆకులో, అలుములో మెయ్యొచ్చు. కాయలో, దుంపలో తినొచ్చు. వాగులో నీళ్ళు తాగొచ్చు. ఏ చెట్టుకిందనైనా చల్లంగా పడుకోవచ్చు. ఇక్కడట్లాకాదే! దీనాలి సిగదరగా, ఏపని సేయాలన్నా సెయనీరే! రికషా తొక్కతానంటే బండి దొరకనీరు. మూటలు మోస్తానంటే, ఇంతకు ముందట్నించీ ఆ పని జేసేవాడు తన్నకుండా యిడవడు. బాయిలో పూడెత్తతానంటే యిక్కడ యింటింటికీ కొళాయిలైపోయి బాయిలనేటివే లేకపోయ. ఇంక నేనేంజెయ్యాల. పగలంతా నా బతుకిట్లా బందబారిపోయిందా; ఇంక రేత్రుల్లో, చీకటి పడేటప్పటికి చూచుకోవలసిందే నా పాట్లు! అరుగులపైన పడుకోనీరు. సత్తరాల్లో అడుగు పెట్టనీరు. గుళ్ళన్నీ మూసి బీగాలేసుకుంటారు. ఎక్కడా తావు దొరక్క రోడ్లపైన అట్లా ఇట్లా తారట్లాడతావుంటే ఈ దెవుడో దొంగనాకొడుకు దొరికినాడని పోలీసోళ్ళు తరుముకుంటారు. ఆ పుణ్ణాత్ముల కండ్లలో పడకుండా ఉందామని సందుల్లోకి మళ్ళితే "లొవ్, లొవ్" మంటూ కుక్కలు పైకొస్తాయి. వర్సగా మూడురేత్తుర్లూ యిట్లనే తెల్లారిపోయ. ఇది నాలుగో దినం. మళ్ళా సీకటి పడబోతావుండగా నువ్వు కనిపిస్తివి.

నువ్వంటావేమో అంతగా ఏ పనీ సేతకానోడివి నువ్వింత దూరం ఎందుకొచ్చి నావురా పిచ్చోడా! అని. నా సామీ! ఆ మాట మాత్తరం అనొద్దు. నక్కముదిరితే నరుడవు తుందంట! తొండ బలిస్తే వూసర విల్లవుతుందంట! ఎండ్రకాయ కొవ్వితే బొక్కలో వుండక బయటకొస్తుందట. నేనేమి అట్లా పొగరుబట్టి దేశాలపైన బడినోణ్ణి గాదు. ఇంకా కావలిస్తే

నా సంగతి మా వూళ్ళో పసల పోలిరెడ్డి నడుగు. పినపెద్ద రాయప్పనాయుణ్ణి అడుగు. గుడిలో పూజారి నడుగు. అంతపెద్దోళ్ళ నడిగేది యిష్టంలేకపోతే వూరి ముందర గొడ్లు మేపుకునే పిల్లకాయల్ని అడుగు. ఒకరి సొత్తుకు పోయినోణ్ణి గాదు. ఒళ్ళు దాచుకొని పనికి ఎగనామం పెట్టినోణ్ణిగాదు. మాటదప్పినోణ్ణిగాదు. ఏం జెయ్యమంటావు జెప్పు? చిన్న మెత్తు తప్పుజెయ్యక పోయినా వుండూరొదిలి, కట్టుకున్న కొంపనొదిలి, పెళ్ళాం బిడ్డల్నొదిలి, అయినోళ్ళ నందర్నీ వొదిలి, తలపైన గుడ్డేసుకోని యిట్లా రావలసొచ్చింది. ఎందుకొచ్చిందంటే అదేనయ్యా కత! అదే సామీ, ఈ గంగడి కత!

రాయవరం నుంచి రచ్చల దొడ్డికిపోయే రోడ్డు మీద దళవాయి పేటకు తూరుపుగా సిగమాకులగుట్ట దాటుకుంటే కనిపిస్తుంది. అదే సామీ మా వూరు. దానిపేరు పొరకల బయిలు. సుట్టూరావున్న గుట్టల్లో పొరక పుల్లలు బలేయిస్తారం. అందుకన్జెప్పి ఆ పేరొచ్చిందట. ఏమాత్తరం వానలు కురిసినా మూణ్ణెల్లు నీళ్ళు పారే కొండనారవకింద వరిమళ్ళు. పంచపాండవులు నీళ్ళు తాగినారంటని సెప్పుకునే అయిదు కుంటలకింద చెరుకు పైర్లు. ఇంకా యెగువకు పోతే శనిక్కాయలు దివ్వెంగా వూరే యెర్రజేన్లు, మళ్ళకు సేన్లకు సుట్టు కైవారంగా మామిడి తోపులు, మా వూరని సెప్పుకోవడం గాదు గానీ, ఊరంటే యిదిరా ఊరు అనిపించేటట్టుగా వుంటాది మా పొరకల బయిలు. సేతిలో నాలుగు రాళ్ళు పట్టుకోని ఒక్కసారిగా యిసిరిపారేస్తే ఒకదాని కొకటి బారెడు దూరంలో మూరెడు దూరంలో పడవా? అట్లా వుంటాయి నాలుగూళ్ళూ. కాపోళ్ళుండేది కావూరు. కమ్మనాయుళ్ళుండేది కమ్మపాలెం. మాలోళ్ళది మాలపల్లె. మాదిగోళ్ళది మాదిగిండ్లు. గ్రామమనే దొకటుంటే దానికి దేవుళ్ళుండ బన్లేదా? ఉండారు. ఉత్తరాన మాంకాళమ్మ. అడివిదోవలో మధ్యానాల్లో గొడ్డు, గొర్రెలు పండుకునే మద్దిసెట్లకింద కాటమరాయడు, కావూరికీ కమ్మపాలేనికి నడీమధ్య బజనగుడిలో రాములవారు. కదలకుండా, మెదలకుండా గుండ్రాయిల మాదిరిగావుండే ఆ దేవుళ్ళు మాటకేంగానీ, కూచుంటా, నడస్తా, మాటాడతా, నాయాలు విచారిస్తా, దరమాలు కూడబలుకుతా గ్రామాన్ని కాపాడుకొచ్చే దేవుళ్ళున్నూ మాకు ముగ్గురే! అత్తిపెట్లో పూత నూపించొచ్చు, కరణం మల్లయ్య గీత గీసినాడంటే దాటేవాణ్ణి సూపించలేవు. కుందేలికి కొమ్ము సూపించొచ్చు. మణేగారు రాయప్పనాయుడు ఉత్తరువిస్తే మీరేవాణ్ణి సూపించలేవు. తెల్లటి కాకిని సూపించొచ్చు. పెసిడెంటు పోలిరెడ్డి గుడ్లురిమిసూస్తే భయంతో గడగడ లాడకుండా వుండేవాణ్ణి సూపించలేవు. అంత మట్టసంగా, పెద్దంతరం సిన్నంతరం సెడకుండా, ఎగవగనిమకు దిగువ గనిమకు ఎడం తగ్గకుండా పొరకల బయిల్లో దరమరాజ్జెం జరిగిపోతావుంటే, ఏ దేవుడికి కన్ను గుట్టిందో గానీ సామీ, ఒక ముసలమొచ్చి పడిపోయింది.

ముసలమంటే మరేందీగాదు, పంచాయితీ వోట్లు!

నీకు తెలియందేముందిగానీ సామీ, రామాయనం తీసుకుంటే రాముడొకడే. ఇద్దరు రాముళ్ళుండరు. భారతం తీసుకుంటే భీముడొకడే. ఇద్దరు భీముళ్ళుండరు. మావూరి సంగతీ అంతే! పంచాయితీ పుట్టినప్పటినుంచీ పసల పోలిరెడ్డే పెసిడెంటు. ఆయన కట్టె కడతేరిపోతే ఆ తరవాతేం జేస్తారంటావేమో! ఏం, ఆయన కొడుకు సిన నాగిరెడ్డి లేడా? ఆ బయం మాకేమీ లేదు. ఎన్న సేతిలో పెట్టుకొని నెయ్యి కోసరం ఎదుకులాడేవాళ్ళంగాము.

అయితే దొరతనం వాళ్ళు వుండి వుండీ ఒక తిక్కరూలు తెచ్చి పెట్టారని మాకేం తెల్సు? ఒక దినం మునిమాపటేళ మా పెసిడెంటు పోలిరెడ్డి పిలవనంపితే ఎల్లి సేతులు

కట్టుకోని దూరంగా నిలబడినాను. "ఏంరా గంగా! ఎందుగ్గాను పిలిపించినానో తెల్సునా?" అనినాడు పోలిరెడ్డి. "ఎద్దులుగొట్టి ముద్దలు తినేవాణ్ణి, సామీ! నాకేం తెల్సు? తమరే సెప్పాల" అనినాను.

"ఏం లేదురా గంగా! కాలాలు మారిపోతా వుండాయి. ఈ పొద్దుండిన రూలు రేపు లేదు. ఇప్పుడొకటి కొత్తగా వచ్చిపడింది. మన పంచాయితీకి మేమెవురూ పెసిడెంటుగా వుండకూడదంట. మీలో ఒకరిని పెట్టుకోవాలంట. కాదుగీదంటే కుదర్దు. ఒప్పుకోరు. నేను కరణంతో, మణేగారితో మాటాడినా. నిన్ను పెట్టడం వాళ్ళకున్నూ యిష్టమే. అంచేత, నేన్జెప్పే దేమంటే, మన పంచాయితీకి నువ్వు 'సర్పంచి'గా వుండాలి..."

నా కయితే ఆచ్చెర్యమైపోయింది. "సరపంచా! అదేంది సామీ? నేనెప్పుడూ యిన్లేదే!" అనినాను.

"అదే లేరా! పాత సారాయిని కొత్త సీసాయిలో పోస్తావుండారు. పెసిడెంటనే మాటెందుకో పనికిరాంద్దై పోయింది. ఇక మీదట 'సరపంచి' అనాలంట! రెండూ ఒకటే. మన పంచాయితీ కింక నువ్వే పెసిడెంటువి. అదీ సంగతి! తెల్సిందా?"

నా ఒళ్ళు మ్రానైపోయింది. నోటిలో నుంచీ మాట బయటికి రాలా! ఇదేం చోద్దెంరా నాయనా అని నోరు తెరిచేసినాను. పుట్టి బుద్ధి తెలిసినాక యీ మాదిరి యిద్దూరం ఏనాడూ యినింది లేదు. కాకపోతే నేను.... ఆసాది గంగడు అనే నేను... వూళ్ళో మారాజులు కాలితో సెప్పినపని చేత్తో చేసుకపోయే నేను – ఎవుడో గవర్నమెంటోడు జెప్పినంత మాత్తరంలో ఏక్ దమ్మున సరపంచినై పోతానా. ఒకేళ పోలిరెడ్డి వుండమంటే మట్టుకు నాకు బుద్ధి లేకపోతాదా. అదికాదు పెద్దాయనా! నువు జెప్పు. గుడిలో అమ్మ వారుంది. ఆ యమ్మకు కద్తే కంచిపట్టుచీర గట్టాల. లేకపోతే దరమావరం సిలుకుచీర గట్టాల. అంతేగానీ బొంత తీసుకొచ్చి కట్టబడ్తారా ఎవురైనా? ఈ యిపరీతం ఎక్కడైన వుంటాదా. ఏ కాలంలోనైనా వుంటాదా?

ఇంతేగాదు, ఇంకా ఎంతో దూరం సెప్పి సూసినాను. అయితే ఆయన యినిపించుకోలా. "సర్లేరా గంగా! అయిపోయిన పెండ్లికి మేళాలెందుకు? నువ్వు సరపంచివి. అంతే! ఇంతకూ నీకు చెవ్రాలు పెట్టడమైనా వస్తుందో, లేదో? ముందా సంగతి జూడు" అని లేచి, చక్కా లోపలికెళ్ళి పోయినాడు.

నాకు తలపైన రాయి పడినట్టయిపోయింది. గ్రామంలో ఎందరో పెద్దోళ్ళుండగా, యిదేందిరా ఈ పీడొచ్చి మన గొంతుకు సుట్టుకొనింది అని దిగులు పడిపోయినా. రేపొద్దున్న ఎవురైనా ఆఫీసరొచ్చి ఈ కాగితంపైన చెవ్రాలు పెట్టు అంటే ఏం జెయ్యాల? ఇరవై ఏండ్లప్పుడు రేత్రి పలుకూటంలో రుద్ది నేర్చిన అచ్చురాలు. మా పక్కింటి అబ్బోడి దగ్గర పేనా అడిగి తీసుకొని కుదురుగా రాసి చూచినా. పొట్ట పగిలేటట్టుగా నవ్వుతాడే గానీ, కుర్రెదవ అందులో తప్పేముందో సెప్పడే! కడకు తెల్సింది. మూడు రాయాల్సిందానికి బదులు రెండే రాసినానంట! "గందు, గందు" అని వాడెగతాళి పట్టిస్తావుంటే, తల పైకెత్తుకోలేక పోయినా.

ఏం జెప్పుదు సామీ, ఆ చెడ్డదినం కూడా వచ్చేసింది. సూట్లూ, కోట్లూ యేసుకోని ఉద్యోగస్తులొచ్చి వూళ్ళో దిగేసినారు. "ఇస్కూల్లో మీటింగంట! నిన్ను రమ్మంటా" వుండారు. అని యెవురో పరుగెత్తుకుంటావచ్చి సెప్పిరి. గుండె బిక్కుమంటూ వుంటె బయపడతానే ఎళ్ళి నిలబడితి. మణేగారితో కాసేపు మాటాడినాక ఆఫీసరు దొర లేచి ముందుకొచ్చి

"రండి, రండి సరపంచి గారూ! వచ్చి కూచోండి" అని నాకు కురిచీ సూపించినాడు. పెసిడెంటు పోలిరెడ్డి, కరణం మల్లయ్య, మణేగారు, రాయప్ప నాయుడు, ఇంకా వూరి పెద్దలంతా అక్కడ కొలువు దీరుంటే, ఆళ్ళ మధ్యైన నాకు కురిచీ కావలసిసొచ్చిందా. వద్దొద్దు. నే నిక్కడ్నే నిలబడి వుంటానని గింజుకుంటి. ఊంహూ, ఆయన యినెకోపులో లేదే! నేను కురిచీలో కూచునే దాకా ఆయన నా పీకల మీద కుచునె. కాళ్ళు వణికిపోతావుండాయి. ఒళ్ళంతా సెమట బట్టిపోయింది. నోట్లో తేమలేదు. ఆ తరువాతొక అరగంట సేపటి దాకా అక్కడేమేం జరిగిందో నేనయితే సరిగా జెప్పలేను. పసల చిననాగిరెడ్డి, పచ్చిపులుసు చెంగయ్య, కదరి నరసప్ప, ముతిరేవుల నాంచారు, యింకా ఒక నలుగురైదుగురు దాకా 'నంబర్లు'గా కురిచీల్లో కొచ్చిరి. ఆఫీసరు సూపించినచోట కాగితాలపైన చెవ్రాలు పెడితిమి. ప్రమానకం జెయ్యండని నేర్చిన మాటలన్నీ సదివితే ఆయన పాటకు వంతపాట పాడితిమి. 'అయిపోయిందయిపోయింది. నువు పంచాయితీ సరపంచి వైపోయినా'వని అందరూ గొంతెత్తి సెప్పిరి. ఏమైనానో, ఎందుకైనానో నాకేం తెల్దు. ఆ బగుమంతుడికే తెలియాల.

నాకు తెలిసిందేమంటే నేను తిరిగెల్లేటప్పటికి నా గుడిసెలో మట్టిగోడలు మారలేదు. పైన సొప్పదంటు కప్పు మారలేదు. ఎదురు తడికతో బెట్టుకున్న తలుపు మారలేదు. ఇంట్లో నా సత్తుగిన్నె మారలేదు. అందులో సంగటి మారలేదు. నా పెళ్ళాం కట్టుకునే చింకి పాతలూ మారలేదు. నా బిడ్డలు తొడుక్కునే మాసికల గుడ్డలూ మారలేదు. మరైతే నేను మాత్తరం మారిపోయినానని అంటావుండారు...

ఆ రోజు రాత్రి తిండి దిని పడుకున్నాక రంగి అడిగింది. "ఏందే మామా! నువు సరపంచివైనావు గదా! దీనికేమైనా జీతమిత్తారా?" అని

"యిచ్చేటట్టయితే ఎవురైనా జెప్పరా? ఇచ్చేమాట అనుమానమే!" అనినాను.

"పోనీలే. జీతమిచ్చిరి, ఇయ్యక పోయిరి. సరపంచి వైనాక నువు కూలికెక్కడపోతావులే మామా! ఇంటిదగ్గర్నే ఉండు. నేను కూలికిబోతే రెండు ముద్దలు తెస్తాను గదా! నీకొకటి, నాకొకటి."

నాకు ఏడుపొచ్చింది. ఆడది సంపాదించుకొస్తే, అందులో భాగం పెట్టుకోని నేనింట్లో ఈగలు దోలుకుంటానా? ఛీ ఛీ అదిగూడా బతుకేనా?

తెల్లారింది. పల్లెలో జనమంతా పన్లకు బోయినారు. సెట్టుకింద నులకమంచంలో నేనొక్కణ్ణి మాత్తరం మిగులున్నాను! అదేమంటే, నేను సరపంచిని, పన్జేయగూడదు.

కోరుకోని వరమిచ్చి, కాళ్ళూ సేతులూ కట్టి పారేసినందుకు ఆ దేవుణ్ణి తిట్టుకోవాల. మనుషుల్నని ఏం లాబం?

ఒకటి గాదు, రెండు గాదు ఈ మానాన నెలరోజులు దొర్లిపోయ. ఇట్లాగాదని ఒక దినం తెంపు దెచ్చుకోని గ్రామ సావిడి దగ్గరికి పోతి. ముగ్గురు మారాజులు అక్కడ్నే కనిపించిరి. "ఏంరా గంగా! బాగుండవా?" అని కరణం మల్లయ్య పలకరించె.

"ఏం బాగు సామీ! గ్రామంలో నన్నెవరూ పనికి పిలవడం లేదు. ఆడదాని రెక్కల కష్టంతో సంసారం జరగడం లేదు. సదుకూటానికెళ్ళే పిల్లోడికి నోటు పొస్తకాలు కొనిద్దామంటే పదిరూపాయలు సేతిలో లేవు. నాకయితే పిచ్చి బట్టిపోయినట్టుండాది. ఇట్లా కాలం గడపడం నా వల్లగాదు. ఒక మాట సెప్పి పోదామని వచ్చినాను. తమరు సెలవిప్పిస్తే ఏ రాయవరమో, రచ్చలదొడ్డో సేరి, ఏదో ఒక పన్జేసుకొని నాలుగు రూకలు సంపాదించుకుంటాను..."

"ఒరేయ్, ఒరేయ్! అంత పనెక్కడైనా చేసేవ్!" పినపెద్ద రాయప్ప నాయుడు కచ్చితంగా సెప్పేసినాడు. "పొరకల బయలు సర్పంచి మా వూళ్ళో కూలిపని చేసుకుంటా వుండాడని పొరుగూరివాళ్ళు చెప్పుకుంటే మేం తలెక్కడ పెట్టుకోవాల? అంతగా నీకు జరుగుబాటు లేకపోతే చిత్తూరి కెళ్ళిపో, అదయితే టవును, అక్కడ నీ అతీ గతీ ఎవరూ పట్టించుకోరు. ఏమయ్యా కరణం! నువ్వే మంటావు?'

"అవునవున్నిజమేరా గంగా!" కరణం మల్లయ్య బలపరిచినాడు. "లేదంటే ఏ రెణ్ణెల్లలకో, మూణ్ణెల్లకో ఒకసారి నువు సమితి మీటింగుకు హాజరుగావల్సి వుంటుందేమో! పరవాలేదులే. ఒక పని చెయ్. టౌనులో ఒక పెద్దమనిషితో మాటాడి ఆయన పేరు మాకు రాయించు. జవిళంగడి సుబ్బరామయ్యతో చెప్పి పెట్టినావనుకో? 'ఆసాది గండడు, కేరాపు జవిళంగడి సుబ్బరామయ్య' అని మీకు జాబు రాయిస్తాము. ఆ జాబు చూచుకొని నువు మీటింగుకు రావచ్చు. మీటింగయిపోగానే తిరిగెళ్ళి పోవచ్చు ఏంరా, గంగా! అర్థమైందా?"

అర్థమైనట్లుగా తల వూపినాను.

అంతేసామీ!, ఆ మర్నాడు బయల్దేరి రావడమే రావడం! ఇక్కడ టవున్లో పెద్దమనుషులకేం కొదవ? కాదంటే నా మాట సెవిలో ఏసుకునేవాళ్ళు మాత్తరం కనిపించలా. ఇప్పుడు నువు కనిపిస్తివి. ఆ మాటకొస్తే నీకంటే మాకు పెద్దదిక్కెవరు? బతికి నంతకాలం మా బాగుకోసరమే పాటుపడినావంట! మాకు అరిజనులని పేరు బెట్టిందిగూడా నువ్వేనంట! మూడుదినాల పొడుగునా కాళ్ళరగి పోయేటట్టుగా తిరిగినందుకు నా అదురుష్టం బాగుండి నువ్వు దొరికినావు. "ఆసాది గంగడు, కేరాపు గాంధీ మహాత్ముడు, నాలుగురోడ్లు కలిసే సోటు, చిత్తూరు" అని మా వూరోళ్ళు జాబు రాయిస్తే నాకు చేరిపోతుంది గదూ?

ఏం సామీ. జవాబు సెప్పవు?

♦ ఆంధ్రజ్యోతి వారపత్రిక - 1981 ♦